

ПРОЕКТНИЙ МЕТОД ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНОМУ ВУЗІ

THE METHOD OF PROJECT AS AN ELEMENT OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN TECHNICAL UNIVERSITY

У статті розглядається проблема застосування проектного методу як елементу системи навчання іноземної мови в технічному вузі. Проект є різновидом ділових ігор. Тому його можна розглядати з позицій знаково-контекстного навчання, в рамках якого трьома базовими формами діяльності студентів співставляються три навчаючі моделі: семіотична, імітаційна та соціальна. В статті підкреслюється, що характер проектів, які реалізуються в вузі, повинен бути пов'язаний з направленістю вузу. Однак, можна виділити такі види проектів, які релевантні для немовних вузів будь-якого профілю. В якості такого проекту запропонований проект «Наукова конференція», коли студенти залучаються до діяльності, яка пов'язана з циклічною підготовкою та проведенням наукових конференцій на іноземній мові за тематикою спеціальності, яка передбачає безперервне удосконалення потрібних для цього знань, вмінь та навичок, в тому числі в комп'ютерній сфері. Проектний метод навчання студентів в вузі технічного профілю може бути застосований на моделі підготовки до міжнародної науково-професійної конференції. Разом з тим, формат проекту дозволяє проводити конференцію по достатньо широкому колу соціокультурних проблем, в тому числі по проблемам соціо-культурної комунікації. В статті підкреслюється, що проект «Наукова конференція» дозволяє інтегрувати в єдиному процесі навчання три навчальні моделі: семіотичну, імітаційну та соціальну. Інтеграція має ієрархічний характер, при якому соціальна модель включає в себе семіотичну та імітаційну моделі в якості тих, що забезпечують реалізацію її складових. При цьому особливість іноземної мови як навчального предмета визначає специфіку втілення вказаних моделей. Також в статті виділені ситуації підготовки та організації конференції.

Ключові слова: проект, науково-професійна конференція, семіотична, соціальна, імітаційна моделі навчання.

The article considers the problem of application of the project method as an element of the system of teaching a foreign language in a technical university. The project is a kind of business game. Therefore, it can be considered from the point of sign-context learning, in which the three basic forms of student activity are corresponded to three learning models: semiotic, simulation and social. The article emphasizes that the nature of the projects implemented at the university should be related to the particularity of the university. However, we can identify such types of projects that are relevant to non-language universities of any profile. The Scientific Conference project is proposed as a project, when students are involved in activities related to the cyclical preparation and holding of scientific conferences in a foreign language on the subject of their specialty, which involves continuous improvement of their knowledge, skills and abilities in the computer field as well. The project method of teaching students in a technical university can be applied to the model of preparation for an international scientific-professional conferences. At the same time, the format of the project allows to hold a conference on a wide range of socio-cultural issues, including issues of socio-cultural communication. The article emphasizes that the project "Scientific Conference" allows to integrate in a single learning process three learning models: semiotic, simulation and social. Integration is hierarchical, in which the social model includes semiotic and simulation models as those that ensure the implementation of its components. The peculiarity of a foreign language as a subject determines the specifics of the implementation of these models.

Key words: project, scientific-professional conference, semiotic, simulation, social models of teaching.

УДК 378.1

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/47.41>

Свірепчук І.А.,

ст. викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 1
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми в загальному вигляді. Методом навчання (в загально дидактичному розумінні терміну), адекватному меті формування основ професійно орієнтованої вторинної мовної особистості в умовах немовного вузу є метод проектів чи проектний метод, який був запропонований в 20-ті роки ХХ століття У. Килпатриком для навчання різним дисциплінам. В рамках особистісно-діяльнісної парадигми метод проектів набуває все більшого розповсюдження. Цьому методу приписують здатність розвитку інтегруючого міждисциплінарного «методологічного» мислення, а також зміну того способу, яким студенти набувають знання, коли з самоцілі вони перетворюються в засіб вирішення тих чи інших завдань в рамках проекту та

цілеспрямовано потребуються студентом під пізнавальну потребу [1, с. 100].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З кінця 80-х років минулого століття цей метод став активно втілюватися в викладання іноземних мов за кордоном (Fried-Booth D.L. 1982, 1986). Дослідження, проведені методистами (І. Г. Макаревич, Є. С. Полат, Е. Д. Джованні, Л. Лі, Т. Робб та ін.) показали позитивний імпульс використання цієї технології на викладання іноземної мови. Не дивлячись на його зростаючу популярність, проблема розробки проектного методу стосовно навчання іноземних мов в вузах технічного профілю не ставилася.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні різні типи проектної діяльності розповсюджуються у всіх сферах

навчання. Особливо використання цієї технології дає можливість створення умов навчання для формування навичок іншомовної компетентності та надає можливості для розвитку творчості, враховуючи потреби студентів.

Однак, не дивлячись на величезний досвід в цьому питанні та наявність ресурсів в сфері вищої освіти, ця технологія використовується лише час від часу та її вплив на організацію освітнього процесу дуже малий. Одна з причин цього – методологічні труднощі. Щоб реалізувати освітній потенціал методу проектів у вкладанні іноземних мов, треба вирішити ряд проблем, пов'язаних з недостатнім рівнем концептуальної теоретичної бази використання цього методу в освітньому процесі, а саме в викладанні іноземної мови.

Мета статті – проаналізувати застосування проектного методу як елементу системи навчання іноземної мови в технічному вузі. Показати як проектний метод може бути застосований на моделі підготовки до міжнародної науково-професійної конференції. Виділити ситуації підготовки та організації, проаналізувати вміння, необхідні для навчально-професійного спілкування.

Виклад основного матеріалу. З нашої точки зору, проекти являють собою різновид ділових ігор, в силу чого їх можна розглядати з позицій знаково-контекстного навчання, в рамках якого трьом базовим формам діяльності студентів співставляються три навчальні моделі: семіотична, імітаційна та соціальна [1, с. 101].

Семіотична навчальна модель включає систему завдань, яка передбачає роботу з текстом як семіотичною системою, які спрямовано забезпечують переробку знакової інформації. Такі завдання орієнтовані на індивідуальне присвоєння інформації, яка характеризує конкретну галузь культури, фіксовану в знаковій формі і утворюючи простір учбових текстів. Одиницею активності студентів в такій моделі є мовна дія – слухання, читання, говоріння, письмо.

В імітаційній навчальній моделі, запропонованій А. А. Вербицьким, навчальні завдання передбачають вихід студента за рамки текстів як знакових систем шляхом співвідношення отриманої з них інформації з ситуаціями майбутньої професійної діяльності, де ця інформація виступає в функції засобу її регуляції. Тут знання перетворюються в смисли, які визначають особистісне включення студента в предметну область діяльності, що він освоює. Одиницею активності в цьому випадку є предметна дія, ціль якої не тільки засвоїти інформацію з тексту, але й досягнення на її основі практично корисного ефекту.

В соціальній навчальній моделі завдання отримують динаміку в колективних формах роботи учасників процесу навчання. При цьому включається механізм спілкування та взаємодії. Формування не тільки предметної, але й соціальної

компетентності суб'єкту навчання відбувається шляхом входження в інтерактивні групи, які являють собою соціальні моделі майбутнього професійного середовища.

Характер проектів, які реалізуються в вузі, повинен бути пов'язаний з направленістю вузу. Однак, можна виділити такі види проектів, які релевантні для немовних вузів будь-якого профілю. З описаних в літературі основних видів проектів професійно орієнтованим цілям в умовах навчання іноземної мови в немовному вузі відповідає груповий проект на основі роботи зі спеціальною літературою. В якості такого проекту може бути запропонований проект «Наукова конференція», коли студенти залучаються до діяльності, яка пов'язана з циклічною підготовкою та проведенням наукових конференцій на іноземній мові за тематикою спеціальності і яка передбачає безперервне удосконалення потрібних для цього знань, вмінь та навичок, в тому числі в комп'ютерній сфері. Проектний метод навчання студентів в вузі технічного профілю може бути заснований на моделі підготовки до міжнародної науково-професійної конференції. Разом з тим формат проекту дозволяє проводити конференції по достатньо широкому колу соціокультурних проблем, в тому числі по проблемам соціокультурної комунікації.

Проект «Наукова конференція» дозволяє інтегрувати в єдиному процесі навчання три розглянуті вище навчальні моделі: семіотичну, імітаційну та соціальну. Інтеграція має ієрархічний характер, при якому соціальна модель включає в себе семіотичну та імітаційну моделі в якості тих, що забезпечують реалізацію її складових.

При цьому особливість іноземної мови як навчального предмету визначає специфічну форму втілення вказаних моделей.

Реалізація семіотичної моделі щодо навчання іншомовному професійному спілкуванню потребує, перш за все, засвоєння відповідного семіотичного коду, оволодіння мовними засобами іноземної мови, тобто Тезаурусом [2, с. 698]. Без цього неможливо навчити студентів вилучати інформацію з письмових та усних іншомовних текстів, індивідуально її присвоювати та продукувати на цій основі свої тексти на іноземній мові.

При реалізації імітаційної навчальної моделі, яка націлена на навчання професійному спілкуванню на іноземній мові, нас буде цікавити моделювання таких професійних ситуацій, в яких регуляція професійної діяльності та досягнення практично корисного ефекту, повинні відбуватися саме за рахунок текстової діяльності. В таких ситуаціях саме обмін текстами реалізує особистісне включення студента в предметну галузь, яку він освоює. В сучасному суспільстві, де домінує виробництво інформації та знань, ведуча роль належить саме тексту. Саме текст набуває статусу

універсального засобу обміну. Тому навчальні заходи по розвитку вмінь спілкування іноземною мовою не потребують виходу студента за рамки текстів як знакових систем. Навпаки, в ситуаціях професійної комунікації, які нас цікавлять, предметна діяльність дорівнює текстовій діяльності.

Реалізація соціальної навчальної моделі потребує завдань, як предметно – професійного, так і соціального контексту майбутньої діяльності спеціаліста, що можна здійснити тільки з певною часткою умовності і в обмеженому масштабі. Можна сказати, що в випадку навчання іншомовної професійної комунікації діапазон можливостей відтворення вказаного контексту стає ще більш вузьким. Тому для розвитку вмінь іншомовної професійної комунікації необхідно ефективно використовувати соціальний контекст реальної навчальної комунікації.

В силу цього навчальне (навчально-професійне) спілкування пов'язане з обговоренням змістовних та організаційних аспектів саме процесу навчання в рамках реальних навчальних ситуацій. В процесі реального навчально-професійного спілкування можна вирішувати наступні завдання: вибір теми конференції; встановлення основних дат, джерел інформації; розподіл ролей, пов'язаних з конференцією (ведучий, доповідач, співдоповідач, опонент); встановлення черги доповідей; виявлення необхідних вмінь та навичок та ін.; ігрове/імітаційне/квазіпрофесійне спілкування, яке реалізується в рамках штучно створених моделей ситуацій професійної діяльності. В нашому випадку мова йде про моделювання в учбових умовах ситуацій спілкування на реальних міжнародних науково-професійних конференціях. Оскільки спілкування на конференції проходить з дотриманням строго прописаної процедури та комунікативних ролей, то завдання полягає в тому, щоб забезпечити студентів мовними засобами та дати їм можливість потренуватися у розграванні різних сценаріїв комунікативної поведінки в рамках їх ролей.

Тому в запропонованому нами проектному методі передбачені завдання та відповідні їм мовні засоби, які забезпечують вказані два види спілкування.

Крім того, ми вважаємо, що вміння, які формуються у студентів для спілкування в реальній конференції, можуть бути в принципі перенесені в умови комп'ютерної конференції.

Проектний метод реалізується в навчальному процесі шляхом моделювання ситуацій спілкування, які разом з засобами та організаційними формами навчання однозначно визначають технологію навчання. Оскільки форми навчання залежать, перш за все, від системи вищої освіти, яка готує спеціалістів технічного профілю, їх можна вважати заданими зовні. Тоді специфіка технології навчання як способу втілення системи навчання

в учбовому процесі визначається, в першу чергу, специфікою ситуацій спілкування, які відповідають обраному методу, та характером засобів навчання, які їй задають характер взаємодії викладача зі студентами, студентів між собою та студентів з засобами навчання.

В нашій методичній системі проектний метод виступає в якості ведучого методу, який в сукупності з засобами навчання та організаційними формами навчання визначає специфіку технології навчання. В той самий час прийнятий нами інтеграційний підхід до розробки методичної системи не виключає, а передбачає реалізацію в рамках основного методу комплексу інших методів навчання, які виділяються за різними класифікаціями. До них ми відносимо такі загально дидактичні методи, як лекційний метод, метод пояснення, показу, організації тренувань, корекції, оцінки, самокорекції. Окрім цього важливим методом, який відповідає цілям системи, що нас цікавить, ми вважаємо метод бесід (діалогу) викладача зі студентами. В ході бесід обираються маршрути, обговорюється як хід, так і результати навчання, що дозволяє реалізувати суб'єкт-суб'єктний підхід до навчання. Вимога свідомості, діалогічності, індивідуалізації та диференціації навчання, максимальної відкритості для студентів всіх його аспектів, сприяє розвитку самостійності, рефлексивних та метакогнітивних вмінь студентів, вмінь робити свідомий вибір власної траєкторії оволодіння іноземною мовою. В силу цього ми називаємо такі бесіди рефлексивними діалогами.

Проект «Наукова конференція» передбачає оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками, необхідними для повноцінного професійного спілкування з зарубіжними колегами в рамках науково-професійної конференції. В той же час він націлений на становлення студента як автономного суб'єкту діяльності навчання, як особистості, яка здатна в майбутньому розвивати й удосконалювати набуті знання, вміння та навички, поповнювати свій банк інформації (організуючи її відповідним чином) та засобів навчання/самонавчання, які забезпечують завдання, що стоять перед особистістю.

Нами були виділені наступні ситуації підготовки та організації конференції:

Ситуація 1. Група обговорює ідею проекту, проблеми, пов'язані з його організацією, необхідні вміння, обирає тему наступної конференції (спочатку під керівництвом викладача, потім – самостійно) та ведучого конференції.

Ситуація 2. Викладач та студент у екрана комп'ютера. Викладач обговорює зі студентом хід та результати індивідуальної роботи студента по пошуку інформації в мережі.

Ситуація 3. Група обмінюється інформацією стосовно матеріалу, знайденого в мережі та

обирає найцікавіший (спочатку під керівництвом викладача, потім – самостійно).

Ситуація 4. Група проводить конференцію (спочатку під

керівництвом викладача, потім – самостійно).

Ситуація 5. Група обговорює зроблені на конференції доповіді, оцінює їх, дає рекомендації доповідачам, оцінює успішність проекту та корегує його хід (спочатку під керівництвом викладача, потім – самостійно).

До вмінь, що забезпечують спілкування в цих умовах відносяться:

I. Вміння навчального/навчально-професійного спілкування (Ситуації 1, 2, 3, 5):

- a) обговорити цілі проекту;
- b) виявити завдання проекту;
- c) знайти засоби реалізації проекту;
- d) встановити основні дати, пов'язані з реалізацією проекту;
- e) оцінити хід проекту, його проміжні та кінцеві результати та текстові продукти.

Кожне з перерахованих вмінь є комплексним та включає в себе більш елементарні вміння:

- ініціювати обговорення (плану конференції, її основних дат та продуктів);
- розподілити функції /ролі в процесі підготовки доповідей та матеріалів конференції;
- управляти спілкуванням (регулювати зміну комунікативних ролей, підводити підсумок, приймати рішення, завершувати обговорення);
- будувати монологічний вислів, який реалізує різні типи текстів, форми вираження думок, шляхи та засоби деталізації думки, рамки розвитку думки.

II. Вміння імітаційного спілкування на конференції (Ситуація 4), вміння, які багато в чому повторюють вміння навчального спілкування та які визначаються тією чи іншою комунікативною роллю на конференції (ведучий, доповідач, слухач).

Для забезпечення спілкування в Ситуації 1 студенти повинні вміти:

- a) запропонувати тему та обґрунтувати її значимість;
- b) прийняти чи відхилити запропоновану тему та надати обґрунтування своєму вибору;
- c) виявити цілі та завдання, які забезпечують реалізацію проекту;
- d) знайти найбільш ефективні засоби/ресурси для реалізації проектів;
- e) розподілити функції між виконавцями проектів (сформулювати вимоги до ведучого, запропонувати кандидатури, обговорити їх та прийняти збалансоване рішення);
- f) встановити основні дати, пов'язані з реалізацією проекту.

В ситуаціях 2 та 3 студенти повинні вміти:

- a) оцінити знайдену інформацію з точки зору її відповідності завданням конференції;

- b) прийняти аргументоване рішення стосовно вибору найбільш цікавої та потрібної інформації, внести корективи в хід проекту.

В ситуації 4 студенти повинні вміти:

- a) зробити доповідь;
- b) задати питання до доповіді;
- c) вказати своє відношення до інформації, що викладена в доповіді;
- d) відповісти на питання по своїй доповіді;
- e) внести уточнення;
- f) прийняти участь в дискусії.

В ситуації 5 студенти повинні вміти оцінити якість доповідей своїх товаришів з точки зору:

- a) відповідності заявленій темі;
- b) професійній значимості представленої інформації;
- c) ступеню новизни та достовірності інформації;
- d) зв'язаності, логічності та структурованості викладу;
- e) зверненості до слухача.

Оцінка зроблених доповідей повинна закінчуватися підведенням підсумків та рекомендаціями, які спрямовані на покращення якості доповідей на наступних конференціях.

Висновки: Очевидно, що вміння, які забезпечують спілкування в навчальних ситуаціях, є професійно значущими, оскільки спілкування в навчальних ситуаціях схоже по структурі комунікативних завдань з ситуаціями спілкування в умовах реальної конференції, а вміння, що забезпечують вказані види спілкування в тому чи іншому ступені взаємопов'язані та багато в чому ідентичні. Це дозволяє розглядати навчальне спілкування в якості засобу формування вмінь професійного спілкування.

Все різноманіття можливих варіантів ходу спілкування в виділених ситуаціях можна розглядати як ті чи інші комбінації/сукупності/послідовності елементарних модальних мікроситуацій. Це дає можливість, спираючись на підходи до моделювання мовного спілкування [5, с. 28], моделювати спілкування в різних ситуаціях по аналогії з тим, як це робиться в мікроситуаціях.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Fried-Booth D.L. Project work with advanced classes // *ELT Journal*. 1982. № 2. P. 98-103.
2. Jonassen, D. H., Reeves, T. C. *Learning with Technology: Using Computers as cognitive tools*. In D. H. Jonassen, (Ed.), *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*. 1996. P. 693-719.
3. Maddux C.D. *Educational Computing: Learning with Tomorrow's Technologies*, 2nd ed. New York: Harper Business Press, 1997. 352 p.
4. Quigley E. J., Debons A. Interrogative Theory of Information and Knowledge. *Proceedings of SIGCPR '99*. 1999. P. 4-10.
5. Saint-Onge H. Linking Knowledge to Strategy. *Presentation at the Strategic Planning for KM Conference, Toronto*. – May 28-29.2002. P.115.